

دوشنبه • ۳۰ آذر ۱۳۹۴ • سال سیزدهم • شماره ۲۴۷۵ • ۹

شرق

هنر

رعدوبرق بی باران؛ نقدی بر دفترهای شعرعلی باباچاهی	صفحه ۱۰
زندگی «واقعی» ولادیمیر ناباکوف	صفحه ۱۱
تروریست‌هامای آیند	صفحه ۱۲

سینمای خانگی
«شهرزاد» قصه‌گو و آسمان درخشان
شبکه نمایش خانگی
میثم محمدی

یک‌بار دیگر حسن فتحی با نبوغ هنری خود در زمینه سریال‌سازی دست‌به‌کار شد و با کاربلدی همیشگی دوباره نبض مخاطب را در دست گرفت و چشم و گوش آنها را به روایتی دیگر از خود معطوف کرد؛ درامی عاشقانه در بستری تاریخی و با شخصیت‌هایی محکم که از ویژگی‌های عیان آثار فتحی محسوب می‌شود. فتحی قصه‌گوی بسیار خوبی در طول روایت‌هایی است که در قالب سریال تولید می‌شوند. این کارگردان اندازه‌طرف بصری و محتوایی مخاطب را می‌داند و به همان میزان حرف‌ها و قصه‌ها را در آن سرازیر می‌کند.

«شهرزاد» هم دستورالعمل‌های آشنای فتحی را دست گرفته و در مسیر راه افتاده است؛ فیلم‌نامه‌ای روان و ترتیب منظم و کاربردی برش‌های مختلف از کلیت اثر در جریان داستان‌گویی که زنجیره‌ای منظم را در ذهن مخاطب شکل می‌دهد و همین عامل یکی از قلاب‌های قدرتمند فتحی در آثارش محسوب می‌شود. یعنی بیننده فارغ از هر مسئله‌ای محو سرگذشت «شهرزاد» می‌شود و روابط علی‌ومعلولسی دقیق در روایت و همچنین میان کاراکترها نوعی صمیمیت و باورپذیری خاص را به وجود می‌آورد که خاص فتحی و مجموعه‌های اوست.

طبیعی است که انتخاب صحیح بازیگران که علاوه بر عیار بالای هنری، خروجی تبلیغاتی بسیار خوبی هم برای مخاطب دارند، از فاکتورهای اثرگذاری است که «شهرزاد» را سر زبان‌ها انداخته و آن را به یکی از مهم‌ترین تولیدات فرهنگی این روزهای سیستم هنرهای نمایشی‌ما تبدیل کرده است. حضور ستاره‌هایی چون شهاب حسینی و مصطفی زمانی که علاوه بر سینما در تلویزیون هم پشتوانه محکمی به‌لحاظ مخاطب داشته‌اند، از انتخاب‌های هوشمندانه کارگردان اثر است که درحال‌حاضر هم نتیجه خوبی را حاصل کرده. سینما از کارنامه‌ای درخشان برخوردار است، به‌عنوان قهرمان زن داستان، هم پاسخ‌گوی نیاز دراماتیک فیلم‌نامه است و هم اینکه مشوق اثرگذاری برای مخاطب تا به تماشای «شهرزاد» بنشیند.

پیش از این نمی‌توان از بازی‌های «شهرزاد» گفت و از کنار کاراکتر جذاب «بزرگ‌آقا» عبور کرد. علی‌نصریان در ایفای این نقش بزرگی می‌کند و با ظرافت و حساسیتی مثال‌زدنی خود را به نقش می‌سپارد و از طرفی نقاط طلایی کاراکتر را با حس‌ها و تکنیک‌های مثال‌زدنی خود برجسته می‌کند و اغراق نیست اگر بگوییم در سکانس‌هایی که تعدد بازیگر وجود دارد، صحنه را تحت‌تأثیر هنر خود قرار می‌دهد.

لوکیشن‌های «شهرزاد» نیز مطابق با بستر زمانی روایت انتخاب شده و طراحی صحنه و ترکیب‌بندی درست و دقیق آنها در قاب دوربین صحنه‌ها را چشم‌نواز کرده است. ضمن اینکه نباید از نورپردازی «شهرزاد» به‌عنوان یکی از فاکتورهای اثرگذار در نمود بصری کار گذاشت. همه این عوامل در کنار هم کلیتی ماندگار به نام «شهرزاد» را در شبکه نمایش خانگی حاصل کرده است. هرچند که می‌توان نکات بیشتری را از لحن روایت و میزانشن‌های سکانس‌های مختلف اثر مدنظر داشت و به ابعاد دیگری از آن رسید که به‌شدت در موفقیت این سریال شبکه نمایش خانگی تأثیر داشته است. اما بعد دیگری از درخشش این سریال به آنجایی بازمی‌گردد که مخاطب در مدیوم شبکه نمایش خانگی چنین استقبالی داشته است؛ جایی که فرازونشیب‌های بسیاری را پشت‌سر گذاشته و مدام در تحلیل‌های مربوط به قیاس با تلویزیون و رقابت با آن در تکاپو بوده و امتیازهایی را نیز به دست آورده است، اما اساسا این قیاس و ایجاد چنین رقابتی نمی‌تواند آنچنان صحیح باشد، چون تلویزیون و شبکه نمایش خانگی هر یک دارای هویتی مستقل و ویژگی‌هایی منحصر به ذات خود در جریان تولید، تبلیغ، سرمایه‌گذاری و حتی مفهوم هستند و با این اوصاف کنارهم قراردادن آنها کاری منطقی به نظر نمی‌رسد و باید هرکدام را مجزا از دیگری مورد بررسی قرار داد.

دریچه

اعطای نخستین «مدال خورشیدی»

شرق: مراسم اعطای نخستین «مدال خورشیدی» به مناسبت تولد خسرو خورشیدی برگزار می‌شود. اعطای مدال خورشیدی به مؤثرترین طراحان صحنه تئاتر و سینمای سال ایران و برترین استاد یا پژوهشگر رشته طراحی صحنه به همت مؤسسه فرهنگی - هنری کارنامه و مشارکت دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی دانشگاه تهران در شاخه‌های بهترین طراح صحنه تئاتر، بهترین طراح صحنه سینما، بهترین پژوهشگر و مدرس طراحی صحنه صورت می‌گیرد. این انتخابات براساس نظرسنجی از سوی آکادمی طراحی صحنه مؤسسه کارنامه انجام شده و از بین قریب به ۴۰۰ هنرمند و دانشجوی تئاتر و سینما صورت گرفته است.

قرار است «مدال خورشیدی» به مناسبت سالروز تولد استاد خورشیدی در پنجم آذرماه هرسال برگزار شود، اما امسال به دلیل تقارن ماه صفر با تولد این هنرمند و استاد دانشگاه، مراسم یادشده در ۲۸ آذر در سالن شهید آوینی پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران، ساعت ۱۷ با اجرای داریوش فرهنگ، یکی از فارغ‌التحصیل‌های دانشکده هنرهای زیبا، برگزار می‌شود.

پیش از این مؤسسه فرهنگی-هنری کارنامه با همکاری دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران نخستین سمینار تخصصی طراحی صحنه تئاتر و سینما را در چهار سخنرانی در قالب مقالات علمی و پژوهشی و سه میزگرد تخصصی با محور معضلات طراحی صحنه حرفه‌ای سینمای ایران، معضلات طراحی صحنه حرفه‌ای تئاتر ایران و معضلات آموزش دانشگاهی «شهرزاد» گردید؟

دلیل اصلی رسانه شبکه نمایش خانگی است.

اینکه حق انتخاب مردم بیشتر شود. تمام تلاش ما این بود که مردم احساس نکنند به آنها کم فروشی شده است. مهم‌ترین نکته هم این است که سریال «شهرزاد» را به‌صورت هفتگی پخش می‌کنیم و تلاش کردیم تا در کنار سریال «شهرزاد» مردم سریال دیگری داشته باشند تا خوراک تصویری هفتگی آنها تکمیل شود.

به‌عنوان شخصی که تجربه تهیه سریال در شبکه نمایش خانگی را دارد، نکته‌ای هست که فکر می‌کنید می‌تواند بخش خصوصی را بیشتر به سرمایه‌گذاری در این بخش ترغیب کند؟

فکر می‌کنم سرمایه‌گذارانی که علاقه‌مند به حضور در این مدیوم هستند، راه را درست انتخاب کرده‌اند. سالن‌سازی و هزینه در این بخش از سینما بسیار هزینه‌بر است. اما هر محصول شبکه نمایش خانگی، یک سالن سینما است. اگر تمامی سرمایه‌گذاران به منظور موفقیت اثر میان مخاطبانش به این مدیوم وارد شوند اشتباه است. به نظر من برای وارد شدن به این مدیوم باید مرحله‌ای گذارند و با وجوه مختلف آن آشنا شوند. باید تعریف خاص خودش را دارد. حوزه بسیار حساس و خاصی است. در ابتدا مخاطب‌شناسی می‌خواهد و اینکه با یک داستان و سوزه جذاب بتوان مخاطب را درگیر کرد و آن را حفظ کرد. این حوزه بیش از هر چیز به مخاطب ثابت و علاقه‌مند نیاز دارد.

ترانه علیدوستی در سریال شهرزاد. عکس: امیر حسین شجایی

تعریف تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار

کند ممکن است به کلیت نمایش خانگی لطمه وارد کند. از طرفی سرمایه‌گذار که هزینه تولید را می‌پردازد خود را محق می‌داند که در تمامی امور تصمیم‌گیرنده نهایی باشد. این امر البته قابل درک و فهم است و یک نتیجه‌گیری عقلانی نیز برای به آن خواهد داد. از طرف دیگر ارشاد نیز پروانه ساخت را به تهیه‌کننده‌های شناخته‌شده می‌دهد زیرا نگرانی‌هایی برای جمع‌شدن کار بر اساس ضوابط پخش خودش دارد. این نیز قابل درک است. فکر می‌کنم در همین نقطه است که گاه مشکلاتی بروز می‌کند و این همان جایی است که نیاز به تعیین و تدوین ضوابطی برای تسهیل امور دارد. در سال‌های اخیر برخی از آثار شبکه نمایش خانگی موفق بوده‌اند و برخی دیگر شکست خورده‌اند. اما تجربیات سال‌های اخیر نشان داده است که این شبکه بازار بالقوه وسیعی دارد که می‌توان از این ظرفیت استفاده کرد و به آینده آن خوش‌بین بود. متأسفانه مردم ما فرهنگ استفاده صحیح از این محصولات را نمی‌دانند و با وجودی که در زندگی عادی تلاش می‌کنند تا از انجام امور خلاف اخلاق اجتناب کنند اما به‌راحتی دست به کپی آثار فرهنگی می‌زنند و اصولاً نکته قبیحی در این امر نمی‌بینند. فکر می‌کنم برای جلوگیری از این اتفاق ناخوشایند در درجه اول باید به فرهنگ‌سازی پرداخت و خلاف اخلاق و غیرقانونی‌بودن کپی و داندلودهای غیرمجاز را به مردم آموزش داد و در مرحله بعد، نیازمند همکاری نهادهای دولتی از جمله وزارت ارشاد و نهادهای انتظامی است تا با پدیده قاچاق آثار فرهنگی برخورد قانونی کنند. در این صورت می‌توان اطمینان داشت که تولید در شبکه نمایش خانگی به مرور تبدیل به فعالیت اقتصادی سودآور شود.

«عضو شورای پروانه ساخت شبکه نمایش خانگی

تولید سریال‌های باکیفیت و دارای استانداردهای لازم و قصه‌ای پرکشش و جذاب مثل سریال شهرزاد توانسته است بسیاری از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی را متوجه سرمایه‌گذاری در این حوزه کند. بعد از گذشت چندسالی از شروع به کار شبکه نمایش خانگی، این حوزه درحال‌حاضر شرایط بهتری را تجربه می‌کند. از تولید چند سریال به مرور می‌توان از شرایط، چگونگی تولید و بازار کار و سرمایه‌گذاری در این حوزه صحبت کرد. همان‌طور که درحال‌حاضر می‌بینیم بخش خصوصی تمایل زیادی برای ورود به این عرصه دارد. اما اگر این حضور بدون شناخت مختصات و پتانسیل‌های موجود در عرصه نمایش خانگی باشد ممکن است به نتایج خوشایندی منتهی نشود و نتیجه مطلوب برای یک سرمایه‌گذاری نسبتاً سنگین را به بار نیاورد. این را هم در نظر داشته باشیم که برای بسیاری از صاحبان سرمایه عرصه‌های مطمئن‌تری برای فعالیت اقتصادی وجود دارد. اما حوزه فرهنگ نیز نیاز به حمایت‌های این چنینی دارد و به نظر می‌آید شرایطی ایجاد کرد که سرمایه‌گذاران با دلگرمی بیشتری به تولید آثار برای نمایش خانگی بپردازند. درحال‌حاضر تصور می‌کنم باید تعریف مشخصی از تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار در تولید نمایش خانگی ارائه داد. در بعضی از کارهایی که پیش از این ساخته شده، سوءتفاهم‌هایی به‌خاطر روشن‌نبودن ضوابط و تعریف سرمایه‌گذار و تهیه‌کننده ایجاد شده که اگر ادامه پیدا

مدیومی که قربانی ممیزی‌هاست

نمایش خانگی است ثابت کرد اگر عوامل ساخت یک اثر، حرفه‌ای و به کارشان تسلط داشته باشند، می‌توان به نتیجه کار نیز خوش‌بین بود و این مدیوم را بهتر و بیشتر به مخاطب معرفی کرد و با تولید سریالی که استانداردها را در نظر می‌گیرد، کار قابل‌قبولی به مردم ارائه داد. حسن فتحی، فیلم‌ساز و سریال‌سازی است که تا پیش از این نیز تجربه ساخت سریال و فیلم‌های موفق را در کارنامه‌اش داشته است و این‌بار ساخت سریال در حوزه شبکه نمایش خانگی را تجربه کرده و البته نشان داده است که همواره در به‌تصویرکشیدن داستان‌های تاریخ معاصر تبحر دارد و می‌تواند مخاطب را با خودش همراه کند. وجود نغمه ثمنی هم به‌عنوان یکی از نویسندهگان این مجموعه که یک دراماتورژ حرفه‌ای است و نگاه عمیق به موضوعات زنانه دارد در موفقیت این سریال بی‌تأثیر نیست. به اینها اضافه کنید حضور بازیگران حرفه‌ای و عواملی که همگی به دقت انتخاب شده‌اند و همگی آنها به یک نسبت در موفقیت این سریال سهیم هستند.

استقبال مخاطب از سریالی این‌چنینی که در شبکه نمایش خانگی تولید شده است هم به‌نوبه خود اتفاق خوب و مبارکی است، اینکه نسخه‌های یک سریال بعد از مدت کوتاهی از زمان پخش کیاب با نایاب شوند هم اتفاقی است که می‌توان به آینده فروش این سریال در شبکه نمایش خانگی خوش‌بین بود. به نظر می‌رسد شبکه نمایش خانگی بعد از مدت‌ها تعریف مشخصی پیدا کرده است و اگر عوامل حرفه‌ای در این مدیوم حضور پیدا کنند و سعی کنند اثر باکیفیتی را برای مخاطب تولید کنند، می‌توان نتیجه خوبی از آن گرفت.

در فقدان شبکه‌های خصوصی تلویزیونی در ایران، یکی از بهترین گزینه‌ها برای مردم، دنبال‌کردن محصولات شبکه نمایش خانگی است. سریال‌هایی که در سال‌های اخیر در این شبکه برای مردم تولید شده است، تا حد زیادی نشان داده که می‌توان این فقدان را جبران کرد. تولید سریال‌هایی در مدیوم شبکه نمایش خانگی که می‌تواند دربرگیرنده سلاقی متفاوتی باشد، از اتفاقاتی است که در این مدت، توجه بسیاری از مخاطبان را به خود جلب کرده است. مدیوم شبکه نمایش خانگی از ابتدا مسیرش را مشخص کرد و نشان داد تفاوت‌هایی با تلویزیون و سینما دارد. ورود برخی کارگردان‌هایی که سابقه خوبی در سینما و تلویزیون داشتند نیز نشان داد می‌توان انتظار آثار متفاوت‌تری را در این حوزه داشت.

سریال‌هایی که در این مدت تولید شده به نظر می‌رسد تابع ضوابط متفاوت‌تری به‌لحاظ ممیزی و کیفیت نسبت به تولیدات صداوسیما هستند. در بین سه مدیوم سینما، تلویزیون و شبکه نمایش خانگی، مدیومی که بیش‌ازحد قربانی سختگیری و ممیزی است تلویزیون است و درحال‌حاضر شبکه نمایش خانگی این امکان را برای فیلم‌ساز فراهم کرده که با دست بازتری بتواند اثرش را به مخاطبانش ارائه دهد و بازخوردهای آنها را بی‌واسطه دریافت کند. سریال «شهرزاد» که یکی از محصولات شبکه

گفت‌وگو با سید محمد امامی

اقتصاددان‌ها به حوزه فرهنگ ورود کنند

اعلام کردیم اگر پنج قسمت از سریال «شهرزاد» را دیدید و آن را دوست نداشتید می‌توانید آن را داندلود کنید. **البته از این واقعیت هم نمی‌توان گذشت که بسیاری از کارگردان‌هایی که سابقه خوبی در سینما یا تلویزیون دارند هم علاقه‌مند به حضور در این مدیوم هستند و به مرور به رقبی جدی برای تلویزیون تبدیل خواهد شد.**

بله، البته بیش از هنرمندانی که در این عرصه قدم گذاشته‌اند یا در آینده به این مدیوم خواهند پیوست، سوزه و فیلم‌نامه اهمیت بیشتری دارد. تمامی سریال‌های پرفردار و موفق دنیا حاصل قلم یک نفر نیست. اتاق فکر و مجموعه‌ای از نویسندگان سریال را خلق می‌کنند. از نظر من اثرلاشه، حاصل کار یک نفر نیست بلکه حاصل زحمت کسانی است که با هم به یک موضوع واحد فکر می‌کنند و با روح زمانه آشنا هستند. بعد از وجود یک فیلم‌نامه خوب و دقیق، حضور بازیگران و کارگردان خوب هم می‌تواند به کیفیت اثر کمک کند.

تنها با وجود سوزه جذاب می‌توان مخاطب را وادار کرد، از خانه‌اش خارج شود و به سراغ خرید سریالی برود و به اشتیاق آن را دنبال کند. اگر استانداردهای دنیا را در ساخت سریال نگاه کنید، متوجه اهمیت این موضوع می‌شوید که در ساخت موفق‌ترین سریال‌های دنیا عنصر نگارش فیلم‌نامه خوب رعایت شده است. ما در کنار کارهای «شهرزاد» نسخه باکیفیت سریال «برکینگ بد» را قرار دادیم تا مردم بتوانند رایگان این محصول را ببینند. آن هم با کیفیت خوب و دوبله‌شده و البته خرید رایت سریال که هزینه زیادی هم داشت. این نکته می‌تواند برای بسیاری از مدیران فرهنگی ما جالب باشد که اگر محصول خوبی برای مخاطب ایرانی تولید کنید، مردم اثر را می‌بینند. با وجود نسخه باکیفیت سریال «برکینگ بد»

به حوزه فرهنگ وارد شوند و مطالعاتی روی آن داشته باشند و شرایط را بسنجند. تجارت فرهنگ اتفاق بسیار مهمی است که متأسفانه جای خالی آن در کشور ما حس می‌شود. هزینه ساخت سریال «شهرزاد» حدود ۱۲میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان بوده است. با این مبلغ نمی‌توان حتی یک کارگاه کوچک را در حوزه صنعت راه‌اندازی کرد. اما مثلاً می‌توان سریالی در شبکه نمایش خانگی ساخت که پنج هزار شغل ایجاد کندو کاملاً می‌تواند حوزه سوددهی باشد. واقعیت این است هنوز در این حوزه کاری انجام نشده است که با قطعیت بتوان

گفت شبکه نمایش خانگی سودده یا زیان‌ده است.

البته برخی اتفاقات سرمایه‌گذار را نسبت به این حوزه بدبین می‌کند. مثل اینکه نمی‌توان مقابل داندلودها و قاچاق غیرقانونی سریال‌هایی را که با زحمت ساخته می‌شود گرفت و در این‌صورت نمی‌توان به بازگشت سرمایه یا سودده‌بودن این حوزه خیلی امید داشت.

بله، این شرایط هست و نمی‌توان آن را انکار کرد.

اثری که دیده می‌شود، انگیزه داندلود را بیشتر می‌کند.

درباره سریال «شهرزاد» ما گزینه حلال خریدن سریال را نیز پیشنهاد کرده‌ایم که از طریق سایت سریال می‌توانند این سریال را حلال ببینند. خوشبختانه هنرمندان نیز به کمک عوامل این سریال آمده‌اند و مردم را در خریدن اثر

و حلال‌دیدن آن تشویق می‌کنند. اما به نظر من نمی‌توان به این بهانه کار فرهنگی انجام داد. بخشی از این

اتفاق به فرهنگ‌سازی ما برمی‌گردد. به همان اندازه که

مدیوم شبکه نمایش خانگی پدیده نوظهوری است، باید فرهنگ استفاده از این مدیوم نیز فراگیر شود. اینکه مردم

سازندگان محصولات شبکه نمایش خانگی را حمایت

کنند، خودشان را در تولید این آثار شریک بدانند، حتی ما

به‌ناز شیربانی: بسیاری معتقدند که اساسا حوزه فرهنگ برای بسیاری از افرادی که گوشه چشمی به سرمایه‌گذاری در این حوزه دارند نمی‌تواند سود دهی داشته باشد. مدتی است که بحث سرمایه‌گذاری در مدیوم شبکه نمایش خانگی نیز مطرح شده است، سید محمد امامی که خود تجربه تهیه اثر را در این مدیوم دارد، دیگران را تشویق به سرمایه‌گذاری در این حوزه می‌کند و معتقد است در این مرحله که آثار زیادی هم در شبکه نمایش خانگی تولید نشده است، نمی‌توان به یقین گفت که این حوزه نمی‌تواند سرمایه‌گذاری مطمئنی باشد و نیاز است تا فعالیت‌های بیشتر با مطالعه‌ای دقیق‌تر انجام شود. امامی از تجربه شخصی خود در این مدیوم می‌گوید و نکاتی که می‌تواند موفقیت یک اثر را تضمین کند.

شبکه نمایش خانگی از ابتدای پیدایش تا به امروز فرازونشیب‌های زیادی را طی کرده است. اما کمان می‌کنم درحال‌حاضر می‌توان تعریفی از آن ارائه داد. اما در ابتدای بحث، کمی دربارۀ جایگاه تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار در ساخت محصولات شبکه نمایش خانگی صحبت کنیم و اینکه اساسا تا به اینجا آیا این مدیوم دست آورده‌های خوبی برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی داشته است؟

در نبود شبکه خصوصی در ایران، مدیومی به نام شبکه نمایش خانگی ایجاد شد. اتفاقی که تنها در ایران شاهدش هستیم. تا پیش از این تنها وظیفه این مدیوم پخش آثار سینمایی اکران‌شده بود و به مرور روند سریال‌سازی در این شبکه شکل گرفت. طبعاً توجه بخش خصوصی به این حوزه، باعث شد تا روند بهتری در تولید آثار شکل بگیرد. اما حضور سرمایه‌گذاری که با داشتن نگاه صنعتی، نسبت به هنر هم شناختی داشته باشد. البته باید در اینجا به نکته‌ای اشاره کنم و آن این است که برخلاف صحتی برخی که معتقدند حوزه فرهنگ سوده نیست و نمی‌توان روی آن سرمایه‌گذاری کرد، را قبول ندارم. شاید درحال‌حاضر نیاز است که اقتصاددان‌های ما